

ถอดความรู้จากการฝึกอบรมศักยภาพเยาวชนในการออกแบบอนาคตชุมชน
สร้างสรรค์ โรงเรียนชุมชนป้อมเพชร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*

TRANSLATING KNOWLEDGE FROM YOUTH POTENTIAL TRAINING IN
DESIGNING THE FUTURE OF CREATIVE COMMUNITIES, POMPHE
COMMUNITY SCHOOL, PHRA NAKHON SI AYUTTHAYA PROVINCE

พระมหาอัศววัฒน์ กิตติญาโณ, พระมหากฤษฏา กิตติโสภโณ, พระปลัดระพิน พุทธิสารโ,
พระใบฎีกาสมคิด นาสีโล, สุภัทรชัย สีสะใบ

Phramaha Akkharawat Kittiñāno, Phramaha Krisada Kittisobhano, PhrapaladRaphin Buddhisaro,
PhrabaideekaSomkitd Nathasiro, Suphattharachai Sisabai

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: chay.jaa@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อถอดความรู้จากการฝึกอบรมศักยภาพเยาวชนในการออกแบบอนาคตชุมชนสร้างสรรค์ โรงเรียนชุมชนป้อมเพชร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ใช้วิธีการศึกษาเชิงคุณภาพ จากเอกสาร และงานวิจัย การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ เขียนเป็นความเรียงในรูปแบบบทความวิชาการ

ผลการศึกษาพบว่า ในการฝึกอบรมใช้กระบวนการฝึกอบรมผ่านกิจกรรม (1) กิจกรรมชวนคิด ชวนคุย ชวนลงมือทำ (2) กิจกรรมกระจกสะท้อนใจ (3) กิจกรรมออกแบบชุมชนสร้างสรรค์ โดยกิจกรรมการฝึกอบรมเป็นเทคนิคการส่งเสริมให้เกิดกระบวนการคิด การใช้ฐานความคิดในกระบวนการกลุ่ม คิดอย่างสร้างสรรค์ และนำไปสู่การคิดเชิงระบบร่วมกัน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้นักเรียนนำความคิดเหล่านั้นไปสร้างกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อชุมชน ให้เยาวชนได้แสดงความรับผิดชอบต่อชุมชนตามศักยภาพที่นักเรียนมี และกระตุ้นให้นักเรียนผู้เข้าอบรมสู่การลงมือกระทำตามที่คิดอย่างเป็นระบบ โดยมีครู และคณะนักวิจัยคอยให้คำแนะนำร่วม ในเบื้องต้น ผลได้ทำให้นักเรียนมีความกล้าคิด กล้าแสดงออก และเห็นความสำคัญของตัวเอง และส่งต่อความสามารถนั้นสู่ชุมชน สังคม และส่วนรวม และฝึกให้มีความสามัคคีในการทำงานร่วมกัน

คำสำคัญ: ศักยภาพเยาวชน; อนาคตชุมชนสร้างสรรค์; โรงเรียนชุมชนป้อมเพชร

---

*Received June 6, 2021; Revised July 12, 2021; Accepted July 12, 2021

Abstract

This article was intended to paraphrase knowledge from youth potential training in designing the future of creative communities. Pomphet Community School, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province, conducted with the qualitative method, collected data from documents, research, participatory observation and interviews. The essay was written in the form of an academic article.

The results showed that in the training, to use the training process through activities; 1) Thinking, Inviting and Inviting to do, 2) Mirror activity, 3) Creative design community activities in which the training activities were techniques to promote the thinking process, using the base of ideas in group processes. To think creatively and lead to systematic thinking together. The goal was for students to use those ideas to create activities that were beneficial to the community. Allow youth to show responsibility to the community, based on the potential the students have and encouraged the students to take action in a systematic manner with the teachers and the research team providing initial suggestions, resulting in the students having the courage to express themselves and realize their own importance and pass on that capability to the community, society and the general, and being trained to be harmonious in working together

Keywords: Youth Potential; Future Creative Community; Pomphet Community School

บทนำ

ในกิจกรรมฝึกอบรมศักยภาพเยาวชนในการออกแบบอนาคตชุมชนสร้างสรรค์ ที่โรงเรียนชุมชนป้อมเพชร จ.พระนครศรีอยุธยา โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นการฝึกปฏิบัติเพื่อเสริมสร้างนักเรียนในโรงเรียนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัย เมื่อได้มีโอกาสลงสัมผัสบรรยากาศและเรียนรู้ร่วมกับคณะนักวิจัย จึงเลือกที่จะนำมาสื่อสารถอดการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในพื้นที่ปฏิบัติการวิจัย โดยกระบวนการในการพัฒนาเยาวชน หรือพัฒนากระบวนการคิด ซึ่งมีผู้ทำการศึกษาไว้จำนวนมาก โดยผลการศึกษานั้นมีเป้าหมายเป็นการส่งเสริม กระตุ้นและพัฒนาเด็กให้เกิดการเรียนรู้เชิงประจักษ์ และพัฒนาให้เป็นส่วนหนึ่งในการเรียนรู้สำหรับเยาวชน ทำให้เกิดกลไก แนวทางและวิถีปฏิบัติที่ชัดเจนในการเรียนรู้สำหรับเยาวชนและนักเรียน ซึ่งในปฏิบัติการส่วนหนึ่งของการวิจัยนี้มีพื้นที่เป็นโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร โดยมีคณะผู้บริหาร คณะครู พร้อมนักเรียนรวมประมาณ 100 คน และมีวิทยากรกระบวนการที่เน้นขับเคลื่อนปฏิบัติในส่วนของการส่งเสริมให้นักเรียนมีความคิด กล้าคิด กล้าแสดงออก และ

คิดอย่างสร้างสรรค์ ภายใต้กระบวนการ นำทำกิจกรรม ซึ่งมีพระมหากษัตริย์ กิติติโสภโณ, ผศ.ดร. หัวหน้าโครงการวิจัย เป็นผู้สร้างกลไกการขับเคลื่อน ผ่านการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนจาก สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2563 ซึ่งในการเขียนสะท้อนคิด ถอดบทเรียนประสบการณ์เชิงพื้นที่นี้ จะได้ให้ข้อมูลสรุปในภาพรวม ร่วมกับวิทยากร นักวิจัย คณะครูและนักเรียนผ่านกิจกรรมฝึกอบรมและชุดกิจกรรมนี้ต่อไป

ภาพที่ 1 ป้ายประชาสัมพันธ์โครงการฝึกอบรมการขับเคลื่อนกิจกรรม ศักยภาพเยาวชนในการออกแบบอนาคตชุมชนสร้างสรรค์ โรงเรียนชุมชนป้อมเพชร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ภาพคณະนักวิจัย, 20 กรกฎาคม 2563)

แนวคิดทางพระพุทธศาสนากับการพัฒนาตนเอง

แนวคิดเรื่องไตรสิกขา แนวคิดเรื่องกลไกการพัฒนาทำให้เกิดการสร้างสรรค์ เกิดการพัฒนาตนเอง จนกระทั่งเกิดเป็นการเรียนรู้ สู่การพัฒนาตัวเองตามสถานการณ์ ตามหลักศีลสมาธิ ปัญญา มีแนวคิดในพระพุทธศาสนาที่ว่า “ธรรมเหล่าใดเกิดแต่เหตุ พระตถาคตตรัสเหตุแห่งธรรมเหล่านั้น และความดับแห่งธรรมเหล่านั้น พระมหาสมณะมีปกติตรัสอย่างนี้” (วิ.มหา. (ไทย) 4/60/73-สาริปุตตโมคคัลลานปัฟพัชชาภกถา ว่าด้วยสาริปุตตรและโมคคัลลนานะบรรพชา) ในความหมายคือเหตุส่งผล ฝึกหัดเยาวชนให้กล้าคิด มีความสร้างสรรค์เป็นเหตุ นำไปสู่ผลคือเยาวชนที่สร้างสรรค์สำหรับชุมชนในอนาคต เป็นต้น

แนวคิดเรื่องสามัคคี ความสามัคคี “สุขา สังฆัสสะ สามัคคี” การฝึกกระบวนการคิด (1) คิดในเชิงปัจเจกตามอัธยาศัย (2) ระดมความคิดในรูปแบบช่วยกันคิด (3) นำความคิดที่ตกผลึกร่วมกันไปสู่การออกแบบแนวทางปฏิบัติหรือสู่การขับเคลื่อน (4) นำชุดคิดกระบวนการทางความคิดไปสู่การลงมือปฏิบัติและขับเคลื่อน สู่ปฏิบัติการขับเคลื่อนสู่ชุมชน เพื่อประโยชน์ส่วนรวม เป็นกระบวนการของการฝึกความสามัคคีร่วมกันตามแนวพระพุทธศาสนาโดยมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียน นักเรียน และเยาวชน ที่เข้ารับการอบรมได้เห็นความสำคัญของความ

สามัคคี และใช้ความสามัคคีนี้เป็นกลไกในการพัฒนาทำกิจกรรมร่วมกัน การส่งเสริมกระบวนการคิดให้เกิดการแสดงออกต่อสาธารณะอย่างเป็นระบบของครุรวมซึ่งมีเป้าหมายเพื่อชุมชน สังคม อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

แนวคิดเรื่องการพัฒนาตัวเองเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ในพระพุทธศาสนามีแนวคิดในเรื่อง “ประโยชน์” ที่เน้นการพัฒนาประโยชน์ตน (อดีตประโยชน์) พัฒนาประโยชน์ชุมชน คนใกล้ (हितประโยชน์) เน้นการพัฒนาประโยชน์เพื่อให้เกิดประโยชน์สำหรับชุมชนและสังคมทั่วไป (ปรหิตประโยชน์) ส่งผลขับเคลื่อนเป็นพลวัตในเชิงสังคมต่อไป ดังพุทธพจน์ว่า “จงจาริกไปเพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนหมู่มา” แนวคิดในการพัฒนาปรากฏในงานวิจัย เช่น กลไกการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยไตรสิกขา (พระสุเมต สัจจิตโต และคณะ, 2561) การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยไตรสิกขา (สุมานพ ศิวรัตน์, 2560) กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านสะพานสี่ อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง (วิสูตร ชลนิตี, 2558) ดังนั้นแนวคิดในเรื่องการส่งเสริมให้นักเรียน เยาวชนเห็นความสำคัญในความรู้ ความสามารถของตัวเอง เป็นการสื่อคำสอนทางพระพุทธศาสนา ให้เด็กเยาวชนเห็นความสำคัญในตัวเอง และบริหารปฏิบัติตนเองให้เป็นประโยชน์ในการขับเคลื่อนในภาพรวมนับเป็นกลไกหนึ่งของการพัฒนาตามหลักไตรสิกขาในพระพุทธศาสนาด้วย

การพัฒนาเยาวชนหัวใจสำคัญของการพัฒนา

ในกระบวนการพัฒนาจำนวนมาก สิ่งที่สำคัญที่สุดของการพัฒนาหนึ่ง คือการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ หรือการพัฒนาคน และในกระบวนการของการพัฒนา “เด็ก” หรือ “เยาวชน” นับเป็นหัวใจของการพัฒนาร่วมในทุกการพัฒนา ความมั่นคงของมนุษย์ ความมั่นคงของคนที่จะเป็นสิ่งทดแทนการพัฒนาในองค์กรรวม และเมื่อสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก หรือเยาวชน จะมีงานวิจัย เช่น กระบวนการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนและผู้ใหญ่ผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษา ชุมชนหมู่บ้านหนองนาสร้าง อำเภอเมืองจังหวัดร้อยเอ็ด” (พวงชมพู ไชยอาลา แสงรุ่งเรืองโรจน์, 2560) ซึ่งในงานวิจัยได้ชี้ให้เห็นถึงการพัฒนาเยาวชนหรือเด็กว่า

“...ควรเปิดโอกาสให้เยาวชนได้นำภูมิปัญญาที่ได้รับสืบทอดในพื้นที่สร้างสรรค์มาใช้อย่างต่อเนื่องเช่น มอบหมายให้เยาวชนช่วยโรงเรียนเตรียมงานบุญประเพณีทั้ง 12 เดือนของชุมชน ด้วยการนำภูมิปัญญาของชุมชนมาสร้าง “พื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเยาวชน” เพื่อเป็นเครื่องมือสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนและผู้ใหญ่ในชุมชนหมู่บ้านหนองนาสร้าง เนื่องจากความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถเป็นภูมิคุ้มกันสำคัญที่จะทำให้เยาวชนห่างไกลจากปัญหาที่กำลังถูกคุกคามในปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาบริโภคนิยม ปัญหาติดเกมส์...”

ในงานวิจัยของ นัยนา หนูนิล และสายฝน เอกวางกูร (2554) เรื่อง การศึกษาและพัฒนาข้อเสนอเพื่อส่งเสริมให้ท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนริเริ่มทำกิจกรรมสร้างสรรค์

และแก้ไขปัญหาในชุมชนสังคมของตนเอง ที่เสนอแนวทางในการพัฒนาเยาวชนผ่านระบบสภาเด็กที่จะทำให้เด็กกล้าคิด กล้าทำกล้าแสดงออกที่ว่า การให้ความสำคัญของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง ใช้สติแก้ปัญหาความขัดแย้ง พุดความจริงและไม่ใช้ความรุนแรง รูปแบบการพัฒนาต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชน ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) การกำหนดนโยบายสาธารณะ 2) การดำเนินงานตามนโยบาย 3) การประเมินนโยบาย และ 4) การเผยแพร่นโยบายและขยายเครือข่าย นโยบายแรกคือ การส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชน ได้แก่ การจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนตำบล การพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนการสนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์ การให้รางวัลเด็กที่ทำความดี และการสนับสนุนกองทุนเด็กและเยาวชน นโยบายที่สอง คือ การสนับสนุนการมีส่วนร่วมพัฒนาเด็กและเยาวชน ได้แก่ การจัดอบรมการพัฒนาเยาวชนเชิงบวก และการส่งเสริมกิจกรรมของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน ผลการประเมินพบว่านโยบายดังกล่าวทำให้ต้นทุนชีวิตของเด็กและเยาวชนเพิ่มขึ้น

ในงานวิจัยของ ชานนท์ โกมลมาลย์ และคณะ (2562) เรื่อง การศึกษาและพัฒนาข้อเสนอเพื่อส่งเสริมให้ท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนริเริ่มทำกิจกรรมสร้างสรรค์และแก้ไขปัญหาในชุมชนสังคมของตนเอง ที่เสนอแนวคิดผ่านผลการวิจัยว่า การพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยท้องถิ่นมีทั้งปัจจัยเอื้อและอุปสรรคปัญหาอยู่หลายด้านตั้งแต่ระดับปฏิบัติการไปจนถึงระดับกฎหมายนโยบาย บทความนี้...ได้ค้นคว้าเพื่อนำเสนอจุดคานงัดเพื่อความสำเร็จเพื่อแก้ไขปัญหา ประกอบด้วย (1) การถ่ายโอนภารกิจสภาเด็กและเยาวชนให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (2) การจัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนท้องถิ่นและ (3) การพัฒนาศักยภาพและความรู้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเจ้าหน้าที่ในการส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชน

ในงานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนในชุมชนเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ (สุวรรณา คุณดิลภณัฐวสา, 2560) เสนอแนวคิดจากการวิจัยภายใต้เป้าหมายการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นต้นคน หรือคนคุณภาพในอนาคตว่า เด็กอายุ 12 ปี มีต้นทุนชีวิตอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง (68.99) เยาวชนอายุ 18 ปี มีต้นทุนชีวิตอยู่ในเกณฑ์ดี (70.09) และผู้ปกครองมองว่าเด็กและเยาวชน มีต้นทุนชีวิต อยู่ในเกณฑ์ดี (73.97) จะเห็นได้ว่าผ่านเกณฑ์แต่อยู่ในระดับต่ำที่จะต้องได้รับการพัฒนาให้มีระดับของค่าคะแนนที่สูงขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งระดับต้นทุนชีวิตอยู่ในเกณฑ์ดีมากนั้นจะมีค่าคะแนนมากกว่าร้อยละ 80 นอกจากนี้ยังพบว่าเพศและสถานภาพของบิดามารดามีความสัมพันธ์กับต้นทุนชีวิตของเด็กและเยาวชน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 แนวทางการพัฒนาต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชนในชุมชน สนับสนุนกิจกรรมสร้างสรรค์ สนับสนุนการมีส่วนร่วมพัฒนาเด็กและเยาวชน และการส่งเสริมกิจกรรมของครอบครัว โรงเรียน และชุมชน

จากภาพรวมของงานวิจัยนอกเหนือจากที่ยกมานำเสนอ ยังมีงานวิจัยอีกอีกมากที่ได้ศึกษาและนำเสนอแนวทาง วิธีการ หรือกลไกในการพัฒนานักเรียนและเยาวชน โดยมีเป้าหมาย

เป็นทรัพยากรมนุษย์ หรือเมล็ดพันธุ์ของการพัฒนาในสังคมหรือประเทศชาติ ดังปรากฏในงาน เรื่อง การบูรณาการสอนวิชาการละครสำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อพัฒนาวิชาการของเด็กและเยาวชนในชุมชน (ธนภรณ์ แสนอ้าย, 2560) การถ่ายทอดนวัตกรรมชุมชนในการจัดการน้ำเสียที่เหมาะสมกับภูมินิเวศสู่เยาวชน (จินตนา ออมรวงสิน และคณะ, 2559) การเสริมสร้างศักยภาพเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท : กรณีศึกษาบ้านด้ามพริ้ว ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี (ชูพักตร์ สุทธิสา และคณะ, 2555) ปลา...ที่ไม่มีขาเดิน: กระบวนการศิลปะละครประยุกต์เพื่อการเสริมพลังของเยาวชนไร้สัญชาติเชื้อชาติพม่า ตำบลมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร (ปวลักษณ์ สุรัสวดี, 2561) การเสริมสร้างความรู้เรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมในอำเภอพุทธ มณฑลสำหรับเด็กและเยาวชน (สรรพารี ยกย่อง และคณะ, 2559) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเกมออนไลน์ ที่มีผลต่อเยาวชนไทย : กรณีศึกษาชุมชนสีคาม กรุงเทพมหานคร (สายสุดา บันตระกุล และคณะ, 2554) โดยงานวิจัยที่ยกมาล้วนให้ความสำคัญ และมุ่งไปที่การพัฒนาเยาวชน ทั้งในส่วนของ การส่งเสริมการคิดเชิงระบบ ผ่านสภาเด็ก ตามพระราชบัญญัติกฎหมาย การส่งเสริมในการพัฒนาตัวเอง การสร้างความคิดสร้างสรรค์ ผ่านกิจกรรมและกลไกต่าง ๆ พัฒนาชุมชน สังคม เป็นการฝึกหัด พัฒนาให้กับเด็กและเยาวชน “เราคิดได้ ทำได้ ไปเป็น” เพื่อรับช่วง ส่งไม้ต่อ และให้เยาวชนรับช่วงภารกิจ เป็นการสร้างคนเพื่อเตรียมความพร้อมรองรับอนาคตสังคมในองค์รวม เพื่อให้เด็กได้รับช่วงต่อในการพัฒนาสังคม ชุมชน ประเทศชาติอย่างเป็นระบบต่อไป ภายใต้กรอบคิด “เด็กวันนี้คือผู้ใหญ่ในวันหน้า”

การฝึกอบรมศักยภาพเยาวชนในการออกแบบอนาคตชุมชนสร้างสรรค์

ในกิจกรรมปฏิบัติการในพื้นที่วิจัยโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร ได้มีการเชิญวิทยากรนักฝึกอบรม เชิงปฏิบัติมาเป็นวิทยากรกระบวนการ ที่เน้นให้นักเรียนได้แสดงออก กล้าคิด กล้าทำ โดยกรอบคือการนำทำกิจกรรมให้นักเรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการฝึกอบรม โดยกลุ่มเป้าหมายเป็นนักเรียนชั้น มัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 100 คนโดยประมาณ ซึ่งเป็นนักเรียนใหม่ที่เพิ่งเข้ารับการศึกษาระดับการศึกษา 2563 ที่เพิ่งจะเข้าสู่ระบบโรงเรียนด้วยสาเหตุของการแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 19 ทำให้นักเรียนหายไปจากห้องเรียน และมีนักเรียนเพิ่มเข้ามาโดยเป็นนักเรียนจากต่างอำเภอที่เข้ามาเรียนที่โรงเรียนนี้ กรอบการอบรมมีเป้าหมายให้ (1) นักเรียนกล้าคิดกล้าทำในกรอบที่ส่งเสริม (2) ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาชุมชนที่อยู่อาศัย (3) ฝึกการตระหนักและเห็นความสำคัญของการทำงานเพื่อชุมชนและสังคมส่วนรวม ซึ่งในกิจกรรมที่วิทยากรที่ได้รับเชิญมาคือ อาจารย์ณรงค์ลักษณ์ ไชเสโน ผู้อำนวยการสถาบันบริหารสารสนเทศและการจัดการความรู้ (สศจร.) โดยดำเนินกิจกรรมใน 3 ชุดฝึกตามเอกสารคู่มือภาพประกอบ 2 ซึ่งวิทยากรได้ดำเนินการคือ

ภาพที่ 2 คู่มือฝึกอบรม คู่มือการขับเคลื่อนกิจกรรม ศักยภาพเยาวชนในการออกแบบอนาคต
ชุมชนสร้างสรรค์ โรงเรียนชุมชนป้อมเพชร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
(ภาพคณະนักรวิจัย, 20 กรกฎาคม 2563)

กิจกรรมที่ 1 ขวนคิดขวนคุย

การอบรมโดยใช้กิจกรรมที่มีลักษณะกิจกรรมเป็นการขวนคิด ขวนคุย ขวนทำ โดยใช้กระดาษ A3 ให้นักเรียนวาดรูปตามอักษาคีย์อักษเส้นเพียงเส้นเดียวในการวาด เป็นกลไกในการกระตุ้นให้นักเรียนอยู่กับตนเอง ใช้กระดาษแผ่นเดียว ให้นักเรียนได้คุยกับลมหายใจ ความคิดของตัวเอง เมื่อสงสัยให้ถามหัวใจของตัวเอง (อ่อนโยนกับเส้น กับเรื่องราว และช่องของแต่ละช่องของตัวเอง) หรือเป็นการฝึกสมาธิมีใจจดจ่อมุ่งมั่นกับสิ่งนั้น (1) ผลได้ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ (2) การจัดสรรพื้นที่ (3) การออกแบบระบบความคิด เพื่อให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ บนพื้นที่กระดาษ 1 แผ่น ลากเส้นเพื่อให้เห็นความคิด อารมณ์และความรู้สึก เป็นการสะท้อนคิดผ่านกระดาษ นัยหนึ่งเป็นการฝึกความคิดสร้างสรรค์ผ่านการออกแบบพื้นที่ ใช้ความคิดกับพื้นที่นั้น และจัดวางใส่สมกับสิ่งนั้น และการดำเนินด้วยตัวเองภายใต้ความเป็นไปได้ เป็นการดึงศักยภาพให้เกิดขึ้นแก่ตัวเอง เป็นการฝึกความคิดสร้างสรรค์ผ่านกระดาษ มือที่ค่อย ๆ ลากเส้น จะรู้สึกอ่อนโยน พลิวไหว เรากำลังคิดถึงใคร กำลังคิดอะไร เป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุด ในการเรียนรู้ เป้าหมายเป็นการพัฒนาผ่านการคิดอย่างเป็นระบบและสร้างสรรค์ ดังที่วิทยากรผู้ให้การอบรมสะท้อนคิดเป็นข้อมูลว่า

ภาพรวมของกิจกรรมจะเป็น Zentagle Inspire ศิลปะที่ทำให้ก่อเกิดสมาธิ ที่เป็นลักษณะของการ (ก) ฝึกเขียนลายเส้น ฝึกกับการอยู่กับปัจจุบัน เป็นศิลปะ สร้างความคิดสร้างสรรค์ ฝึกสมาธิ พัฒนาจิตใจ (ข) ฝึกสติ คลายเครียด ผ่อนคลาย ระบายอารมณ์อีกทั้งช่วยในการสำรวจตนเอง (ค) ค้นหาค้นหาตัวเอง รู้จักตัวเอง เข้าใจตนเอง เยียวยาทนเอง สร้างสมดุลชีวิต พัฒนาอารมณ์ พัฒนาค้นหาตนเอง (ง) ลายเส้นเป็นลายเส้นซ้ำ ๆ ง่าย ๆ ไม่ถูกไม่มีผิด แต่เป็นการใช้อารมณ์ให้อยู่กับปัจจุบันขณะ (จ) ในขณะที่วาดลายเส้น ความนึกคิด ถูกดึงไปอดีตบ้าง กังวลเรื่อง

นั้น เรื่องนี้บ้าง สติหลุด ลายเส้นที่ตั้งใจวาดก็มักจะพลาด พลาดบ่อยๆ สติจึงอบรมว่า ควรตั้งใจ อยู่กับปัจจุบันให้มากขึ้น (ฉ) ความตั้งใจจึงถูกเติมเข้ามาทีละนิด ทีละน้อย จนสติอยู่กับเรามาก ขึ้นเรื่อย ๆ (ช) ช่วงแรก ทั้งมือและสมาธิไม่นิ่งลายเส้นก็ไม่นิ่งตามสมาธิที่ขาดระเบียบ ความคิดที่ ขาดระบบ (ฉ) ภาพชุดหลัง ลายเส้นนิ่งมากขึ้น พลาดน้อยลง ลายมีความซับซ้อนได้มากขึ้น ยิ่ง เพิ่มสติ ให้อยู่กับลายเส้นได้มากขึ้น (วิทยากรฝึกอบรม, 20 กรกฎาคม 2563)

กิจกรรมที่ 2 กิจกรรมกระจกสะท้อนใจ การสะท้อนคิดภายใต้กรอบ เราจะแสดงออก ต่อตัวเองอย่างไร รวมไปถึงจะสร้างการมีส่วนร่วมต่อชุมชนได้อย่างไร จึงจะทำให้เกิดการ ขับเคลื่อนเป็นพลังในการพัฒนาตนเอง เช่น (1) เรามีความสามารถอะไร (2) เราจะช่วยเหลือ สังคมได้อย่างไร (3) เราจะนำสิ่งที่คิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนได้อย่างไร นัยหนึ่งเป็นการ ชวนถอดความสามารถของนักเรียนเอง (4) เป็นการชวนคิด และคุยภายใต้ความเป็นไปได้ และ ขับเคลื่อนให้เกิดการทำงานร่วมกัน และส่งเสริมให้เกิดพลังในการทำกิจกรรมร่วมกัน

ภาพที่ 3 วิทยากรกระบวนการ พาทำกิจกรรมชวนคิด ชวนคุย ชวนทำ

(ภาพคณະนักวิจัย, 20 กรกฎาคม 2563)

“ดนตรี กีฬา ขายของออนไลน์ เก็บขยะ ปลุกต้นไม้ สอนการบ้านนักเรียน พาผู้สูงอายุ ข้ามถนน พาออกกำลังกาย ปลุกต้นไม้ในบริเวณโบราณสถาน เก็บขยะได้บริเวณโบราณสถาน” (นักเรียนโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร, 20 กรกฎาคม 2563)

จากข้อความของนักเรียนชุมชนป้อมเพชร กิจกรรมจำนวนมากถูกสะท้อนคิดจาก นักเรียน ภายใต้กรอบคิดเราทำได้ เราทำเป็น เราช่วยเหลือคนอื่นได้ เราช่วยเหลือสังคมส่วนร่วม ได้ หรือพวกเรามีศักยภาพที่จะทำได้ เพราะพวกเรามีประสบการณ์ทั้งหมดถูกถ่ายทอดออกมา เป็นกิจกรรมที่สะท้อนคิด ความคาดหวังที่จะทำ ซึ่งในขั้นนี้ทำให้เกิดการสะท้อนคิดเพื่อการลง มือทำ หรือลงมือทำได้ ถ้าให้พวกเราทำ ซึ่งในขั้นนี้ถือว่าเป็นการระดมความคิดให้เกิดเป็น กระบวนการทางความคิดเพื่อการลงมือกระทำต่อไป

กิจกรรมที่ 3 กิจกรรมออกแบบอนาคตชุมชนเชิงสร้างสรรค์ การส่งเสริมให้นักเรียน ชุมชนป้อมเพชร ภายใต้แนวคิด ความสามารถของเราจะไปทำ หรือช่วยอะไรชุมชนได้บ้าง นักเรียนก็ชวนกันคิดช่วยกันคุย เป็นกิจกรรม (1) บำเพ็ญประโยชน์ เช่น เก็บขยะ ปลุกต้นไม้ ใน วัด เพื่อช่วยรักษาสิ่งแวดล้อม (2) การช่วยเหลือ เช่น ช่วยสอนการบ้านน้อง ช่วยเหลือคนข้าม ถนนหน้าโรงเรียน (3) การนำผลิตภัณฑ์ในชุมชนมาส่งเสริมการขายในรูปแบบออนไลน์ ซึ่ง

ทั้งหมดเป็นการคิดที่สอดคล้องกับช่วงวัยของนักเรียน โดยมีเป้าหมายเป็นการชวนคิด เพื่อนำไปสู่การออกแบบชุดคิดสำหรับนักเรียนเอง ซึ่งจะทำให้เยาวชนมีส่วนร่วมกับการออกแบบชุมชนของตนเอง ในฐานะผู้อยู่ในชุมชนนั้น ๆ ภายใต้กรอบพัฒนาตน พัฒนาคน และพัฒนาชุมชนรอบข้าง

จากชุดกิจกรรมนี้เราจึงได้โครงการเพื่อการลงมือปฏิบัติจริงผ่านการคัดเลือกและประเมินแล้วจากวิทยากร ครู และนักวิจัย อาทิ (1) ชายของออนไลน์ (2) ส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านการสอนการบ้านน้อง ๆ (3) การรักษาสีสิ่งแวดล้อมภายในโรงเรียน วัด โบราณสถาน เก็บขยะรักษาสีสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ดังที่นักเรียนผู้เข้ารับการอบรมสะท้อนคิดชุดกิจกรรมออกมาในองค์รวมที่ว่า

“การนำน้องเล่นกีฬา การนำสินค้าและผลิตภัณฑ์ที่อยู่ในชุมชนมาขายออนไลน์ การอนุรักษ์รักษาสีสิ่งแวดล้อม ทำความสะอาดเก็บขยะในเขตวัดโบราณสถานเมืองมรดกโลก การพาน้องนักเรียนสอนพิเศษสอนการบ้าน การพานำทำกิจกรรมออกกำลังกายผ่านดนตรี” (นักเรียนโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร, 20 กรกฎาคม 2563)

จากข้อความด้านบนของนักเรียนทั้งหมดประมวลเป็นข้อเสนอที่ได้รับการคัดเลือกเพื่อให้ให้นักเรียนผู้เข้ารับการอบรมได้ลงมือปฏิบัติ หรือเพื่อการลงมือปฏิบัติ ซึ่งเป็นความคาดหวังจากคณะนักวิจัยว่านักเรียนสามารถลงมือทำได้ และคณะครูผู้ทำหน้าที่ในการกำกับเป็นพี่เลี้ยงก็สังเกตเห็นว่าเป็นประโยชน์ และนักเรียนได้รับการสนับสนุนให้เกิดเป็นกิจกรรมภายใต้แนวคิดเยาวชนสร้างสรรค์ พวกเราทำได้

ภาพที่ 4 วิทยากรกระบวนกร พาทำกิจกรรมชวนคิด ชวนคุย ชวนทำ (ภาพคณะนักวิจัย, 20 กรกฎาคม 2563)

ข้อสรุปภายใต้กิจกรรมที่ยกมาตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ซึ่งให้คำอธิบายเกี่ยวกับวิธีการอยู่กับตัวเอง เป้าหมายเป็นวิธีการพัฒนาตามกรอบคิดทางพระพุทธศาสนา ดังพุทธพจน์ที่กล่าวกับพระวัคคิว่า “อย่าเลย วัคคิ จะมีประโยชน์อะไรด้วยร่างกายอันเปื่อยเน่าที่เธอเห็นอยู่ที่นี่ ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเห็นเรา ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นชื่อว่าเห็นธรรม ความจริง เมื่อเห็นธรรมก็ชื่อว่าเห็นเรา เมื่อเห็นเราก็ชื่อว่าเห็นธรรม” (ส.ข.(ไทย) 17/87/159-) หรือประโยคสรุปที่ว่า “ผู้ใด

เห็นธรรม ผู้นั้นเห็นเรา” ในความหมายคือให้มุ่งศึกษาตัวเอง และใช้ตัวเองเป็นกลไกให้ได้มาซึ่งความรู้ หรือในกรณีของพระยสะ ที่สับสนวุ่นวายใจ เดินไปพลางเปล่งอุทานในที่ที่ไม่ไกลจากพระพุทธเจ้าที่ป่าอิสิปตนมฤคทายวันว่า “...ที่นี้วุ่นวายหนอ...ที่นี้ขัดข้องหนอ” (วิ.มหา.(ไทย) 4/24-25/31-เรื่องยสกุบุตร) พระพุทธเจ้าจึงเฉลยตอบกลับไปว่า “ยสะ ที่นี้ ไม่วุ่นวาย ที่นี้ ไม่ขัดข้อง มาเถิด ยสะ จงนั่งลง เราจักแสดงธรรมแก่เธอ” (วิ.มหา. (ไทย) 4/26-32-เรื่องยสกุบุตร) การอยู่กับตัวเองแสวงหาความรู้ สู่ความเข้าใจในตัวเอง จึงเป็นการกำหนดท่าทีจนกลายเป็นความสงบและพัฒนาดังกรณีพระยสะ รวมไปถึงเหตุการณ์ที่ภัททวัคคีย์ประมาณ 30 คน พร้อมภรรยาไปพักผ่อนกันในไพรสนธ์แห่งนั้น สหายคนหนึ่งไม่มีภรรยา พวกเขาจึงนำหญิงคนึงมาเป็นเพื่อน แต่หญิงคนึงได้ขโมยของหนีไปขณะทั้งหมดเผลอ ทุกคนจึงช่วยกันออกตามหา จนไปพบพระผู้มีพระพุทธเจ้าจึงถามว่า “พระองค์ทรงเห็นหญิงคนหนึ่งบ้างไหม พระพุทธเจ้าข้า”

พระผู้มีพระภาคทรงย้อนถามว่า “กุมารทั้งหลาย พวกเธอมีความต้องการ หญิงไปทำไม”

สหายภัททวัคคีย์กราบทูลว่า “หญิงแพศยาได้ขโมยของหนีไป”

พระพุทธเจ้าตรัสว่า “...การที่พวกเธอจะแสวงหาหญิงหรือแสวงหาตน อย่างไหนจะประเสริฐกว่ากัน”

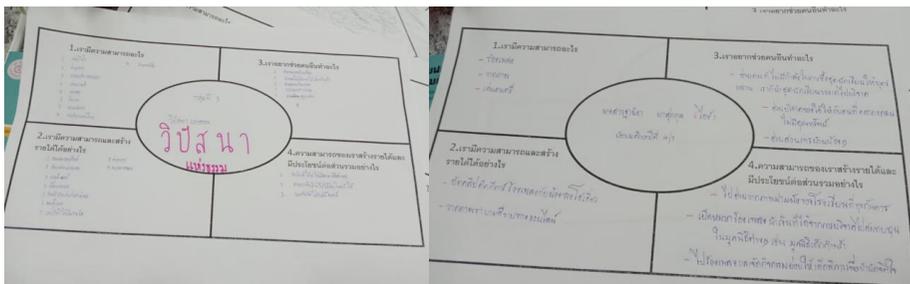
ภัททวัคคีย์ตรัสตอบว่า “การที่พวกข้าพระองค์แสวงหาตนนี้แหละ ประเสริฐกว่า...”

พระพุทธเจ้าจึงตรัสชี้แจงว่า “กุมารทั้งหลาย ถ้าอย่างนั้นพวกเธอจงนั่งลง เราจักแสดงธรรมแก่พวกเธอ” (วิ.มหา.(ไทย) 4/36/45-ภัททวัคคีย์วัตถุ ว่าด้วยภิกษุภัททวัคคีย์) ในความหมายของเหตุการณ์ในส่วนนี้คือพระพุทธศาสนาสอนให้ศึกษาตัวเองเพื่อพัฒนาตัวเองเป็นเบื้องต้น จะดีมีประโยชน์กว่าค้นหาสิ่งอื่น นอกกายตามหลักการพัฒนาในพระพุทธศาสนา ดังนั้นกระบวนการ ที่กระบวนการดำเนินการจัดฝึกอบรมที่โรงเรียนชุมชนบ่อมเพชฌ จ.พระนครศรีอยุธยา จึงอยู่ภายใต้กรอบรู้ตัว ศึกษาตน พัฒนาตัวเองอย่างสร้างสรรค์ โดยกิจกรรมเน้นการฝึกให้นักเรียน/เยาวชน ได้แสวงหาศักยภาพตัวเอง (อัตตศึกษา) มีความรู้ มีความสามารถอะไร ทำอะไรได้บ้าง แนวคิดตนที่เป็นประโยชน์ (อัตถ-ประโยชน์) นำสิ่งที่ตัวเองมีทำได้ไปสร้างมูลค่า นำไปพัฒนาให้เป็นประโยชน์สำหรับตนเอง สังคม และส่วนรวม (ปรหิตประโยชน์) ภายใต้อำนาจ คิด ทำ นำไปพัฒนา เป็นประโยชน์สำหรับส่วนรวม ดังนั้นการสร้างสรรค หรือการคิดอย่างสร้างสรรค์เกิดได้จากการเห็น เกิดได้จากการเลียนแบบ และเกิดได้จากแนวคิดที่เป็นประโยชน์สำหรับเรียนรู้สิ่งที่เกิดขึ้นด้วย

ภาพที่ 5 นักเรียนชุมชนป้อมเพชร จ.พระนครศรีอยุธยา กับกิจกรรมสะท้อนคิด ดึงศักยภาพของตัวเองเพื่อการออกแบบชุมชนสร้างสรรค์ (ภาพคณะนักวิจัย, 20 กรกฎาคม 2563)

จากการสังเกตการณ์และสะท้อนคิดถอดประสบการณ์ผ่านนักเรียน ครู จะพบว่า ครู และตัวนักเรียนเองได้ให้ข้อมูลไว้คล้าย ๆ กันว่า กิจกรรมแบบนี้มีประโยชน์ เสริมสร้างทักษะการคิดเชิงปฏิบัติการ เชิงระบบ และทำให้นักเรียนกล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก “โครงการนี้จะช่วยให้เด็กฝึกความคิดสร้างสรรค์รู้จักเข้าถึงชุมชนแล้วก็ทำให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชน” (ครูโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2563) นับเป็นประโยชน์ในเชิงกระบวนการกลุ่ม “ทำให้พวกเรากล้าคิด กล้าแสดงออก และมีความมั่นใจในสิ่งที่เราจะคิด และนำเสนอ และอาจลงมือทำต่อไป” (นักเรียนโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร, สัมภาษณ์, 20 กรกฎาคม 2563) ทักษะเชิงประจักษ์ เป็นการสะท้อนคิด และสังเกตในช่วงแรกนักเรียนยังไม่คุ้นชินกับกิจกรรม แต่เมื่อเข้าใจและเห็นว่าเป็นพื้นที่ของนักเรียนเองได้ ทำให้นักเรียน กล้าคิด และกล้าแสดงออก นัยหนึ่งเป็นการพัฒนาทักษะกระบวนการคิด ผ่านตนเอง การคิดผ่านกระบวนการกลุ่ม และการคิดเชิงระบบแบบองค์รวม นำไปสู่การออกแบบระบบคิดเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน ครูช่วยแนะนำ คณะวิทยากรเป็นที่เลี้ยงคอยกำลัง จะทำให้เป็นประโยชน์ต่อการเรียนรู้ของนักเรียนด้วย

ภาพที่ 6 ผลการสะท้อนคิดของนักเรียนสู่การออกแบบชุมชนสร้างสรรค์ ที่สอดคล้องกับศักยภาพและความสามารถของนักเรียนโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร จ.พระนครศรีอยุธยา (ภาพคณะนักวิจัย, 20 กรกฎาคม 2563)

ถอดประสบการณ์/ผลได้เชิงประจักษ์/กิจกรรมเชิงขับเคลื่อน/ความคาดหวัง

จากกิจกรรมที่อบรม สิ่งที่ได้เบื้องต้นเป็นการฝึกให้นักเรียนได้กล้าคิด กล้าทำ และแสดงออกอย่างเหมาะสม โดยได้จัดมอบทุนในการขับเคลื่อนกิจกรรมชุมชน ที่นักเรียนจะทำร่วมกับชุมชน เช่น (1) กลุ่มขายของออนไลน์ เช่น จะเข้าไปแสวงหาผลิตภัณฑ์สินค้า หรือสิ่งอื่นใด ที่เกี่ยวกับชุมชน และทำให้ชุมชนได้ประโยชน์ในเชิงการเรียนรู้และเป็นประโยชน์โดยเน้นให้เด็กเข้าไปทำกิจกรรมและมีส่วนร่วมกับชุมชน (2) กลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม นักเรียนมองไปที่การเก็บขยะ ปลูกต้นไม้ รักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชน (Green and Clean Community) ทำให้ชุมชนเห็นและให้ความสำคัญร่วมพร้อมทั้งตระหนักในพลังของเด็ก กับการทำกิจกรรมในเชิงชุมชน ทำให้เกิดการพลังในการขับเคลื่อนเป็นพลังกับชุมชนอย่างต่อเนื่องและต่อไป (3) กลุ่มเกี่ยวกับอาหาร ภูมิปัญญาท้องถิ่นเกี่ยวกับอาหาร ทำให้เกิดเป็นพลังสำหรับเยาวชนและการมีส่วนร่วมในชุมชน นำไปสร้างมูลค่า ทำสินค้าออนไลน์ เป็นต้น (4) กลุ่มการกีฬา หมายถึง การออกกำลังกาย การส่งเสริมกระตุ้นให้เกิดการรักษาและดูแลสุขภาพ เพื่อลดความเสี่ยงทางไกลโรค และกระตุ้นกิจกรรมรวมภายในชุมชนระหว่างเด็ก คนทำงาน และผู้สูงอายุ (5) กลุ่มเกี่ยวกับภาษา การสอนการบ้าน หรือการสอนคณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ สำหรับน้อง ในชุมชนในแบบเยาวชนมีส่วนร่วมกับชุมชนให้เกิดการขับเคลื่อนร่วมกัน ซึ่งทั้งหมดเป็นภาพรวมอันเป็นข้อตกลงร่วมกันระหว่างชุมชนที่เกิดจากการเข้าไปกระตุ้นให้นักเรียนได้คิด ทำ และแสดงออก และมีครูเป็นพี่เลี้ยงในการทำกิจกรรมและส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งนับจะเป็นการดึงศักยภาพของเด็กออกมาสู่การคิดอย่างมีส่วนร่วมและสร้างสรรค์ด้วยเช่นกัน

การที่นักเรียนได้ฝึกคิด ฝึกแสดงออก นักเรียนได้คิดทำกิจกรรมใน 6 โครงการภายใต้การแนะนำของครูและนักเรียนร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์หรือเอื้อประโยชน์ทำให้เกิดการแบ่งปันหรือแนวทางที่กระตุ้น ส่งเสริมให้นักเรียนเห็นความสำคัญในตัวเอง แล้วพัฒนาศักยภาพ และพัฒนางานไปสู่การออกแบบกิจกรรม และดำเนินกิจกรรมภายใต้แนวคิดว่าจะเป็นประโยชน์สำหรับส่วนรวม

กิจกรรมที่ใช้ กิจกรรมการเรียนรู้ตนเอง ใช้วิธีการสะท้อนคิด ผ่านเด็กเยาวชนนักเรียนให้สะท้อนคิด เป็นความคิดของนักเรียนเอง อาทิ เยาวชนผู้เข้าอบรมว่าอยากทำอะไร อยากใช้ความสามารถที่ตัวเองมีอย่างไร ? ให้เกิดกลไกการทำบาเพ็ญประโยชน์ เพื่อส่วนรวมได้ มีจิตใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ภายใต้กิจกรรมชวนคิด ชวนคุย และชวนทำ เป็นกิจกรรมที่เน้นกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ กล้าคิด กล้าแสดงออก (1) ฝึกการอยู่กับตัวเอง ด้วยกระดาษที่ให้ 1 แผ่น แล้วออกแบบการคิด การเขียน ผ่านกิจกรรมคิดอย่างสร้างสรรค์ (2) ฝึกการคิดเชิงระบบ และคิดอย่างสร้างสรรค์ เช่น นักเรียนแสวงหาความสามารถของตัวเอง เช่น เล่นกีฬา รำ ร้องเพลง ทำอาหาร สอนการบ้าน คณิตศาสตร์ อังกฤษ เรามีความสามารถในการสร้างรายได้อย่างไร การขายของออนไลน์ การโฆษณาผ่านเพจ หรือ Facebook Youtube tiktok Instagram เป็นต้น ดังนั้นการดึงศักยภาพของนักเรียนที่เข้ารับการอบรมจึงเป็นการเสริมสร้างศักยภาพเพื่อ

ประโยชน์ของผู้เรียน ทำให้เกิดกลไกการจัดการให้นักเรียนตระหนักในตัวเอง คิดอย่างสร้างสรรค์ และเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างมีเป้าหมายในการจัดการชุมชนของตนเอง เป็นต้น

ภาพที่ 7 ผังถอดความคิดต่อการฝึกอบรมชุมชนสร้างสรรค์ ที่สอดคล้องกับศักยภาพและความสามารถของนักเรียนโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร จ.พระนครศรีอยุธยา (ภาพคณະนักวิจัย, 20 กรกฎาคม 2563)

จากภาพที่ 7 สะท้อนให้เห็นว่าชุดฝึกอบรม ที่ใช้ในการอบรมนักเรียนชุมชนป้อมเพชร มีผลเชิงประจักษ์เป็นพัฒนาการสำหรับนักเรียนที่เข้าร่วมอบรม โดยสามารถสะท้อนคิดจากครู นักเรียน และผู้เข้าอบรมได้ คือ

การฝึกอบรม ถือว่าเป็นการเสริมสร้างประสบการณ์ให้นักเรียน นักเรียน ม.4 ยังไม่ค่อยรู้จักกัน เมื่อได้ทำกิจกรรมร่วมกัน จึงทำให้กล้าแสดงออก กล้าแสดงความคิดเห็น และสะท้อนคิดออกมาเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน และคาดหวังว่าจะเป็นประโยชน์กับตัวนักเรียนเอง และนำไปเป็นการพัฒนาศักยภาพให้กับนักเรียนเองในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาแนวคิดสร้างสรรค์ และชุมชนเชิงสร้างสรรค์ต่อไป (ครูโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร, 20 กรกฎาคม 2563)

ไม่เคยอบรมแบบนี้มาก่อน แต่ก็นับว่าเป็นประสบการณ์แปลกใหม่สำหรับพวกเรา เพราะได้ช่วยกันคิด ช่วยกันออกแบบ และทำให้เห็นว่าพวกเราที่มีความสามารถ และทำให้รู้ว่าเพื่อน ๆ หลายคนมีความรู้ ความสามารถที่แตกต่างกัน แต่พวกเราก็ก็นำความรู้เหล่านั้นมาแบ่งปันกันเพื่อนำไปพัฒนาตัวเอง พัฒนาชุมชนรอบข้างเป็นการฝึกความรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมตามความรู้และความสามารถของพวกเรา (นักเรียนโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร, 20 กรกฎาคม 2563)

การถอดบทเรียน สะท้อนคิด ทำให้เห็นว่าการพัฒนาเด็กและเยาวชน อย่างมีเป้าหมาย รวมทั้งหวังผลต่อพัฒนาการที่สร้างสรรค์ โดยเริ่มตั้งแต่การให้โอกาสในพื้นที่ พฤติกรรม การคิด และนำไปสู่การกระทำภายใต้กรอบของความสร้างสรรค์ ผลเชิงประจักษ์ก็จะเป็นไปตามความคาดหวัง ดังปรากฏในงานวิจัยเรื่อง พื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็ก (นันทิยา ดวงกุ่มเมศ และสิรินธร พิบูลภานุวัฒน์, 2562) การสร้างพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ (จิณห์จุฑา ศุภมงค และกมลลาศ กุวชนาธิพงศ์, 2563) การฝึกสมาธิตามแนวพุทธโดยใช้กระบวนการคิดอย่างสร้างสรรค์ (สุภาพรรณ เพิ่มพูน และคณะ, 2563) และการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ (จินตนา กสินันท์, 2560) ภายใต้กระบวนการของการดู ให้คำแนะนำอย่างมีเป้าหมายเพื่อการทำประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมในภาพกว้างด้วย ดังนั้นกระบวนการเหล่านี้จึงเป็นการฝึกเพื่อพัฒนาให้นักเรียน / เยาวชน กระตุ้นส่งเสริมให้เห็นความสำคัญในตนเอง พัฒนาดตนเอง นำศักยภาพเหล่านั้นไปสู่การแบ่งปันเพื่อประโยชน์ต่อตัวเอง สังคมและส่วนรวม ภายใต้กิจกรรมโครงการการฝึกอบรมศักยภาพเยาวชน ในการออกแบบอนาคตชุมชนสร้างสรรค์ โรงเรียนชุมชนป้อมเพชร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

สรุปผลการดำเนินกิจกรรม

จากการดำเนินกิจกรรมทำให้ได้ข้อค้นพบหลายประการ อาทิ (1) การฝึกอบรม ทำให้เกิดการภาคีเพื่อการพัฒนาการเรียนรู้ร่วมกัน ระหว่างคณะนักวิจัย วิทยากร และโรงเรียน เป็นการจัดกิจกรรมโครงการภายใต้การประสานร่วมมือโดยมีเป้าหมายเป็นการพัฒนา “เด็ก-เยาวชน” สู่การสะท้อนคิด ชวนทำชวนปฏิบัติร่วมกัน ผลได้เชิงประจักษ์ ทำให้นักเรียนผู้เข้ารับการอบรมกล้าคิด กล้าทำ และกล้าแสดงออก ภายใต้พื้นที่จัดสรรขึ้นมาไม่ว่าจะเป็นพื้นที่กลาง พื้นที่สร้างสรรค์ ภายใต้ขอบเขตของความคิดเพื่อการพัฒนาตัวนักเรียนเอง (2) การสร้างพื้นที่ให้เกิดการพัฒนาตัวเองของนักเรียน คิดได้ ทำได้ และแสดงออกได้ บนฐานของการกระตุ้นส่งเสริม และให้คำแนะนำอย่างต่อเนื่องระหว่างครู คณะนักวิจัย ผู้การศึกษา พัฒนา และเรียนรู้ไปพร้อม ๆ กัน ระหว่างครู นักเรียน ชุมชน (3) การสร้างพื้นที่จำลองเพื่อดึงศักยภาพและสร้างศักยภาพทางการกระทำ เป็นแนวคิด แนวทางสร้างสรรค์ให้กับนักเรียน เป็นการสร้างพื้นที่เสมือนจริง ภายใต้การทดลองปฏิบัติ ซึ่งผลจากความคาดหวังนักเรียนจะเป็นเมล็ดพันธุ์ของความเติบโต ไปพร้อมเวลา ซึ่งมีเป้าหมายเป็นการพัฒนาตัวเอง กระทำในสิ่งที่สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ สำหรับตนเอง (อัตตัตถะ) โรงเรียน ชุมชนที่น้อง ๆ นักเรียนอยู่อาศัย สังคม (ปรตถะ) และองค์รวมคือประเทศชาติ (อุภยัตถะ) ในฐานะเยาวชนคนรุ่นต่อไปของสังคมนี้ บนฐานคิด “ทำเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมและสร้างสรรค์” เป็นหมุดหมายของการฝึกอบรมและพัฒนานี้ด้วยเช่นกัน

เอกสารอ้างอิง

- จิณห์จุฑา ศุภมงคล และกมลลาศ กุวชนาธิพงษ์. (2563). การพัฒนาพฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ สำหรับเยาวชน โดยใช้สื่อตามแนวพุทธจิตวิทยา. *วารสาร มจร มนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(1), 95-108.
- จินตนา กสินันท์. (2560) สื่อสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างจิตสำนึกรักษ์น้ำของเยาวชน กรณีศึกษา: คนปลายน้ำคลองท่าแนะ จังหวัดพัทลุง. *วารสารร่วมพฤษ มหาวิทยาลัยเกริก*, 35(2), 9-32.
- จินตนา อมรสงวนสิน และคณะ. (2559). การถ่ายทอดนวัตกรรมชุมชนในการจัดการน้ำเสียที่เหมาะสมกับภูมินิเวศสู่เยาวชน. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร สาขาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี*, 11(2), 91-107.
- ชญัญญาช สวงศรี. (2563, 20 กรกฎาคม). นักเรียนโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร ม.4/2. [บทสัมภาษณ์].
- ชานนท์ โกมลมาลย์ และคณะ. (2562). การศึกษาและพัฒนาข้อเสนอเพื่อส่งเสริมให้ท้องถิ่นสนับสนุนสภาเด็กและเยาวชนริเริ่มทำกิจกรรมสร้างสรรค์และแก้ไขปัญหาในชุมชนสังคมของตนเอง. *วารสารพัฒนศาสตร์*. 16(2), 62-101.
- ชูพักตร์ สุทธิสา และคณะ. (2555). การเสริมสร้างศักยภาพเด็กและเยาวชนโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่กิ่งเมืองกิ่งชนบท: กรณีศึกษาบ้านด้ามพรำ ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมืองจังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี*. 8(1), 217-236.
- ฐิติพร สิทธิโชคธรรม. (2563, 20 กรกฎาคม). รักษาการผู้อำนวยการโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร. [บทสัมภาษณ์].
- ตรีสสา ชุมพร. (2563, 20 กรกฎาคม). บุคลากรครูโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร. [บทสัมภาษณ์].
- ธนภรณ์ แสนอ้าย. (2560). การบูรณาการสอนวิชาการละครสำหรับเด็กและเยาวชนเพื่อพัฒนาวิชาการของเด็กและเยาวชนในชุมชน. *วารสารศิลปกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 4(2), 1-10.
- นันทิยา ดวงกุ่มเมศ และสิรินธร พิบูลภาณุวัฒน์. (2562). "พื้นที่สร้างสรรค์" กลไกการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมในการสร้างความเป็นพลเมืองให้เยาวชนไทย. *วารสารศาสตร์*. 12(2), 87-97
- นัยนา หนูนิล และสายฝน เอกวรังกูร. (2554). กระบวนการนโยบายสาธารณะเพื่อการพัฒนาต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชน. *วารสารการพยาบาล*, 26(พิเศษ), 30-43.
- ปวลักษณ์ สุรัสวดี. (2561). ปลา...ที่ไม่มีขาเดิน: กระบวนการศิลปะละครประยุกต์เพื่อการเสริมพลังของเยาวชนไร้สัญชาติเชื้อชาติพม่า ตำบลมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร. *วารสารสังคมวิทยาและมนุษยวิทยา*, 37(2), 76-96.

- พระสุมิตร สุจิตโต และคณะ. (2561). กลไกการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยไตรสิกขา. *วารสารสมาคมศิษย์เก่ามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 7(2), 57-67.
- พวงชมพู ไชยอาลา และแสงรุ่งเรืองโรจน์. (2560). กระบวนการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างเยาวชนและผู้ใหญ่ผ่านภูมิปัญญาท้องถิ่น : กรณีศึกษาชุมชนหมู่บ้านหนองนาสร้าง อำเภอมืองจังหวัดร้อยเอ็ด. *วารสารวิจัยสังคมมนุษยศาสตร์ สาขา นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 5(1), 166-190.
- พันธกานต์ ตรีอรุณ. (2563, 20 กรกฎาคม). นักเรียนโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร ม.4/3. [บทสัมภาษณ์].
- ภัทรวรรณ ชีระศิลป์. (2563, 20 กรกฎาคม). นักเรียนโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร ม.4/1. [บทสัมภาษณ์].
- วิสูตร ชลนิธิ. (2558). กลยุทธ์การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านสะพานสี่ อำเภอลาดกระบัง จังหวัดระยอง. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 10(3), 303-316.
- ศรีจันทร์ ศิริบันลือหาญ. (2563, 20 กรกฎาคม). บุคลากรครูโรงเรียนชุมชนป้อมเพชร. [บทสัมภาษณ์].
- สรรพารี ยกย่อง และคณะ. (2559). การเสริมสร้างความรู้เรื่องความหลากหลายทางวัฒนธรรมในอำเภอฟุทธ มณฑลสำหรับเด็กและเยาวชน กรุงเทพมหานคร. *วารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา*, 8(3) 50-64.
- สายสุดา ปันตระกูล และคณะ. (2554). รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเกมออนไลน์ ที่มีผลต่อเยาวชนไทย : กรณีศึกษาชุมชนสีคาม. *วารสารวิจัย มสค*, 7(2), 77-89.
- สุภาพรรณ เพิ่มพูล, อนุชา โสภาคย์วิจิตร, ณัฐภัทร อ่ำพันธ์. (2563). การฝึกสมาธิแนวพุทธเชิงสร้างสรรค์ในชีวิตประจำวันสำหรับเยาวชนไทย. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*. 16(1), 24-37.
- สุมานพ ศิวรัตน์. (2560). การพัฒนาคุณภาพชีวิตด้วยไตรสิกขา. *วารสารสถาบันวิชาการป้องกันประเทศ*, 8(1), 36-48.
- สุวรรณา คุณดิลกนิษฐสา. (2560). แนวทางการพัฒนาต้นทุนชีวิตเด็กและเยาวชนในชุมชนเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์. *วารสารสักทอง: ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 27(2), 38-50.